

of National Parliamentary Library of Ukraine. Library Science. Record Studies. Informology, 3–4, 24–31 [in Ukrainian].

7. Google Maps: the map. (2014). Retrieved: <https://maps.google.com.ua/?hl=ru> [in Ukrainian].

8. Google Maps: sputnik. (2014). Retrieved: <https://maps.google.com.ua/?hl=ru> [in Ukrainian].

9. Kuleshov, S. G. (1995). Documentary sources of scientific information: concepts, typology, history of typological scheme. Ukr. acad. inf. Kyiv: UkrIHTEI [in Russian].

10. Kushnarenko, N. M. (2005). Documentology: Tutorial: Universities of Culture. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

11. Larkov, N. S. (2006). Documentology: Tutorial. M. of Education and Science of Rus. Federation, P. state uni. Moscow: AST: East-West [in Russian].

12. Vitali's Klitschko party «Udar». Kyiv, 2011–2016. Retrieved from <http://klichko.org/video/?id=5785> [in Russian].

13. On libraries and Librarian Affairs: law of Ukraine as of on 27.01.1995. (1995). Verkhovna Rada of Ukraine. Kyiv: Parl. [in Ukrainian].

14. On information: law of Ukraine as of on 02.10.1992 № 2657-XII. (1992). Information of Verkhovna Rada of Ukraine, 48 [in Ukrainian].

15. On awarding the order «For courage»: Decree of the President of Ukraine № 57/2016 (2016). President of Ukraine Petro Poroshenko: offic. online representation. Kyiv 2016. – Mode of access: <http://www.president.gov.ua/documents/572016-19791> [in Ukrainian].

16. On Obligatory Copy of Documents: law of Ukraine as of on 9, Apr. 1999 (1999). Information of Verkhovna Rada of Ukraine, 22–23 [in Ukrainian].

17. Program «Mincult» (2016). Ministry of Culture of Ukraine. Kyiv. Retrieved http://www.youtube.com/watch?v=iwCeoo5F_ws [in Ukrainian].

УДК 378.147:651

О.В. Андріянов, О.О. Татакі

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

У статті розглянуто поняття інформаційно-комунікативної компетентності. Визначені можливі шляхи її формування в процесі підготовки фахівців документно-інформаційної сфери на прикладі дисципліни «Інформаційний сервіс в інтернеті».

Ключові слова: *інформаційно-комунікативна компетентність, фахівці документно-інформаційної сфери, інформаційний сервіс в інтернеті.*

А.В. Андріянов, Е.О. Татакі

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОКУМЕНТНО-ИНФОРМАЦИОННОЙ СФЕРЫ

В статье рассмотрено понятие информационно-коммуникативной компетентности. Определены возможные пути ее формирования в процессе подготовки специалистов документно-информационной сферы на примере дисциплины «Информационный сервис в интернете».

Ключевые слова: *информационно-коммуникативная компетентность, специалисты документно-информационной сферы, информационный сервис в интернете.*

O. Andriianov, O. Tataki

FORMATION OF INFORMATION COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PROCESS OF EXPERT TRAINING OF DOCUMENT-INFORMATION AREA

The concept of information and communicative competence was considered. Possible ways of its formation were identified in the training of experts in document and information sphere on the example of discipline «Information service on the Internet».

Keywords: *information and communicative competence, experts of the document-information sphere, information service on the Internet.*

Зважаючи на глобальну інформатизацію суспільства, важко уявити собі діяльність фахівця будь-якої галузі, а особливо документно-інформаційної сфери, без використання нових інформаційних технологій. Професійний інформаційний працівник повинен не тільки володіти інформаційним пошуком, аналізувати ресурси інтернету, з метою підвищення ефективності своєї діяльності, а й уміти використовувати засоби навігації в інтернеті, сучасні пошукові, файлообмінні та бібліотечні сервіси, збираючи фактичну інформацію щодо об'єкта дослідження й аналізуючи отримані результати.

Саме тому актуальною проблемою в процесі підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності постає необхідність формування інформаційно-комунікативної компетентності, тобто, здатності аргументовано обирати й ефективно застосовувати в роботі з інформацією професійні знання, вміння та навички.

У сучасній науковій літературі відсутнє єдине розуміння поняття компетентності через його багатогранність і багатокомпонентність. Дослідженням понять компетенції та компетентності займалися такі науковці, як: М.А. Антонченко [1], В.І. Байденко [2], В.П. Беспалов [4], Н.Х. Насирова [9], О.В. Овчарук [10], Ю.Г. Татур [13], А.В. Хуторський [14]. Протягом останніх років активно ведуться дослідження з проблеми інформаційної культури, інформаційної, інформаційно-комунікативної, інформаційно-технологічної компетентності тощо.

Це свідчить про те, що процес визначення стабільного набору ключових інформаційно-комунікативних компетенцій знаходиться у стані динамічного розвитку.

У своїх роботах більшість дослідників виділяють професійні, ключові, предметні компетенції тощо, зазначаючи при цьому, що предметні компетенції ґрунтуються на специфічних атрибутах предмета вивчення та формуються компетентнісним навчанням відповідної дисципліни.

Із позиції компетентнісного підходу, метою вивчення дисципліни «Інформаційний сервіс в інтернеті» є формування у студентів високого рівня інформаційно-комунікативної компетентності.

Метою даного дослідження є виявлення на основі аналізу понять інформаційної та інформаційно-комунікативної компетентності можливих шляхів формування інформаційно-комунікативної компетентності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення дисципліни «Інформаційний сервіс в інтернеті».

Компетентність є однією з основних категорій студентоцентрованого навчання, концепція якого пов'язана з розвитком Болонського процесу. З огляду на приєднання України до Болонського процесу, істотним є запровадження компетентнісного підходу до побудови освітніх програм підготовки фахівців різних рівнів.

Зазначимо сутнісні ознаки компетентності, інформаційної та інформаційно-комунікативної компетентності.

На думку відомого британського психолога Дж. Равена, компетентність – це специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі та включає вузькоспеціальні знання, предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. У структурі компетентності він виділяє такі

компоненти: когнітивну, афективну, вольову, навички і досвід [11].

Ю.Г. Татур у структурі компетентності виділяє п'ять аспектів: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий, емоційно-вольову регуляцію процесу та результати прояву [13].

Н.Х. Насирова до складу інформаційної компетентності включає: мотивацію, потребу та інтерес до отримання знань, умінь і навичок у галузі технічних, програмних засобів та інформації; сукупність знань, які відображають систему сучасного інформаційного суспільства та становлять інформативну основу пошукової пізнавальної діяльності; способи та дії, які визначають операційну основу пошукової діяльності; досвід пошукової діяльності у сфері програмного забезпечення і технічних ресурсів; досвід відношень «людина-комп'ютер» [9, 10].

Н.В. Баловсяк вважає, що інформаційна компетентність майбутнього фахівця, незалежно від змісту виконуваної ним професійної діяльності, повинна визначати здатності та знання фахівця стосовно роботи з інформацією та комп'ютерними технологіями. На його думку, інформаційна компетентність включає три компоненти: інформаційну (здатність ефективної роботи з інформацією у всіх формах її представлення); комп'ютерну або комп'ютерно-технологічну (що визначає уміння та навички щодо роботи з сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням); процесуально-діяльнісну (яка визначає здатність застосовувати сучасні засоби інформаційних та комп'ютерних технологій до роботи з інформацією та розв'язання різноманітних задач). Дану сукупність компонент Н. В. Баловсяк доповнює особистісними якостями майбутнього фахівця, які виражають здатність спеціаліста до успішного здійснення професійної діяльності, зокрема, здатність до рефлексії, самоусвідомлення власної діяльності, комунікативні здібності, здатність до самоорганізації й організації інших людей, можливості швидкої мобілізації та зміни характеру виконуваної діяльності.

Укладачі національного освітнього глосарію визначають компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світо-

глядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти, зауважуючи при цьому, що компетентності лежать в основі кваліфікації випускника та є набутими реалізаційними здібностями особи до ефективної діяльності [8, 28-29].

Проведений аналіз понять компетентності та інформаційної компетентності дозволяє дійти таких висновків:

– по-перше, інформаційна компетентність може розглядатися як якість особистості, що включає сукупність знань, умінь і навичок виконання різних видів інформаційної діяльності та ціннісне ставлення до цієї діяльності, при цьому під інформаційною діяльністю розуміють сукупність процесів збору, аналізу, перетворення, зберігання, пошуку та розповсюдження інформації;

– по-друге, інформаційна компетентність безпосередньо пов'язана зі сферою професійної діяльності;

– по-третє, інформаційна компетентність може розглядатися в трьох аспектах: у складі ключових компетенцій, як складова професійної компетентності фахівця; як етап у становленні його професійної або інформаційної культури.

До числа значущих ознак слід віднести знання сучасних інформаційних інтернет-технологій, професійне володіння інструментами інформаційного пошуку, активну соціальну позицію та мотивацію суб'єктів освітнього простору, ціннісне ставлення до інформаційної діяльності, наявність актуального освітнього або професійного завдання, в якому актуалізується та формується інформаційна компетентність.

Характеризуючи сутнісні ознаки компетентності людини, слід мати на увазі, що вони постійно змінюються (зі зміною світу, зі зміною вимог до особи); орієнтовані на майбутнє (виявляються в можливостях організувати свою освіту, спираючись на власні здібності, з урахуванням вимог майбутнього); мають діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні з предметними уміннями та знаннями в конкретних галузях (ситуаціях); виявляються в умінні здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки себе в конкретній ситуації;

пов'язані з мотивацією на неперервну самоосвітню діяльність.

Будемо вважати, що *інформаційно-комунікативна компетентність* фахівців документно-інформаційної сфери – особливий вид професійної компетентності, який являє собою здатність спеціаліста аргументовано здійснювати вибір і застосовувати в роботі з інформацією професійні знання, вміння і навички, що забезпечують при цьому ефективне спілкування, в т. ч. із застосуванням засобів віртуальної комунікації, та використання інформаційно-комунікативних технологій у службовій діяльності.

Таким чином, *інформаційно-комунікативна компетентність* в інформаційному суспільстві є однією з ключових компетентностей фахівців документно-інформаційної сфери, що проявляється у професійній діяльності через вирішення поставлених завдань за допомогою інформаційних та комунікативних технологій.

Варто відзначити, що навчальним планом бакалаврської підготовки за напрямом 6.020105 – «Документознавство та інформаційна діяльність» для студентів гуманітарного факультету Одеського національного політехнічного університету передбачено вивчення дисципліни «Інформаційний сервіс в інтернеті», яка викладається авторами даної статті, та в процесі вивчення якої відбувається формування *інформаційно-комунікативної компетентності* майбутніх фахівців документно-інформаційної сфери. Навчальна програма цієї дисципліни визначає вимоги до знань та вмінь, Згідно з ОКХ та ОПП для бакалаврів відповідного напрямку підготовки, таким чином:

У результаті вивчення дисципліни студент повинен *знати*:

- основи організації інтернету та роботи в ньому;
- інформаційно-пошукові системи інтернету;
- основи інформаційного пошуку в інтернеті та бібліотечно-бібліографічного пошуку;
- бібліотечно-бібліографічні ресурси та сервіси інтернету.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен *вміти*:

– використовувати будь-які браузері (програми-переглядачі) для здійснення навігації в інтернеті;

– володіти практичними навичками роботи в середовищі інформаційних сервісних програм інтернету: веб, веб 2.0, e-mail (електронної пошти) тощо;

– ефективно працювати з інформаційно-пошуковими засобами інтернету;

– професійно аналізувати, оцінювати якість бібліотечних інтернет-ресурсів та послуг;

– ефективно використовувати пошукові можливості світових бібліотечних веб-сайтів у будь-якому напрямі бібліотечної роботи;

– професійно грамотно створювати зміст бібліотечних веб-сайтів.

Крім того, навчальним планом передбачено:

– проведення лабораторних занять, метою яких є закріплення теоретичного матеріалу і здобуття навчально-дослідницьких навичок з аналізу принципів адресації інформаційних ресурсів в мережі Інтернет, встановлення та налагодження браузерів, професійного пошуку з використанням сучасних пошукових інструментів, використання мов пошукових запитів, роботи з електронною поштою, пошуку повнотекстової та бібліографічної інформації в електронних бібліотеках та електронних каталогах;

– виконання курсової роботи, метою якої є систематизація, поглиблення й активне застосування знань з логічної структури, організації й можливостей сучасних інформаційних сервісів інтернету, закріплення знань, отриманих у лекційному курсі, а також на лабораторних заняттях. Завдання, що розв'язуються в ході виконання курсової роботи: вивчення предметної галузі; вибір інструментів інформаційного пошуку та вивчення правил їхнього професійного використання; закріплення практичних навичок використання засобів навігації в інтернеті, сучасних пошукових, файлообмінних і бібліотечних сервісів; збирання фактичної інформації щодо об'єкта дослідження; аналіз отриманих результатів; закріплення практичних навичок в оформленні документації на кожному етапі роботи. Рішення викладених завдань повинне сприяти розвитку в студентів логічного мислення, а також сприяти формуванню самостійності й творчого підходу [6].

Тобто, побудова лекційного плану дисципліни «Інформаційний сервіс в інтернеті», тематика лабораторних занять і виконання курсової роботи спрямовані, зокрема, на формування у студентів інформаційно-комунікативної компетентності. Звичайно, що вдосконалення цієї компетентності відбувається під час магістерської підготовки майбутніх фахівців документно-інформаційної сфери, зокрема в межах дисциплін «Алгоритми прогнозування соціокомунікативних процесів» та «Теорія та практика прийняття управлінських рішень» [12].

Із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (остання редакція від 16.01.2016) змінюється підхід до визначення спеціальностей та спеціалізацій фахової підготовки [5]. У межах нашого дослідження йдеться про перетворення спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» у спеціалізацію нової інтегрованої спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі підготовки 02 «Культура і мистецтво». Відповідно змінюватиметься навчальний план підготовки бакалаврів документно-інформаційної сфери, але фор-

мування саме інформаційно-комунікативної компетентності залишиться одним з його пріоритетних напрямів. Тому варто буде відкоригувати навчальну програму дисципліни «Інформаційний сервіс в Інтернеті», відповідно до нового плану, залишаючи орієнтиром формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців, враховуючи динамічний характер цієї дисципліни, зумовлений невпинним зростанням інформаційних потоків та удосконаленням новітніх технологій комунікації.

Отже, одним із головних завдань вищої освіти сьогодні є підготовка фахівців до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами та технологіями роботи, формування в них інформаційної культури, життєвих компетентностей, зокрема інформаційно-комунікативної компетентності. Фахівці документно-інформаційної сфери повинні вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею, відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Використані джерела

1. Антонченко М.А. Інформаційна культура як складова загальнолюдської культури / М.А. Антонченко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – № 1(8). – С. 161-166.
2. Байденко В.И. Концептуальная модель государственных образовательных стандартов в компетентностном формате (дискуссионный вариант) : материалы ко второму заседанию методологического семинара / В.И. Байденко. – М. : Издательский центр проблем качества подготовки специалистов. – 2004. – 19 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.rc.edu.ru/rc/bologna/works/baidenko_II_sod.pdf. – Заголовок з екрана.
3. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця / Н. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 5. – С. 21-28.
4. Беспалов В.П. Аксиологический подход к формированию и развитию информационно-технологической компетентности государственных служащих / В.П. Беспалов // Информационные технологии в образовании – 2003 : материалы конференции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ito.edu.ru/2003/II-3-2414.html>. – Заголовок з екрана.
5. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (остання редакція від 16.01.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Заголовок з екрана.
6. Морозюк І.Є. Інформаційні сервіси комп'ютерної мережі Інтернет : навч. посіб. для студ. ВНЗ / І.Є. Морозюк, О.А. Шпиньковський, С.В. Котлік, О.В. Андріян. – Одеса : Укрполіграф, 2005. – 156 с.
7. Наумчук І.А. Інформаційно-комунікаційна компетентність керівника позашкільного навчального закладу як важлива складова його професійної культури / І.А. Наумчук // Педагогічний дискурс. – 2010. – Вип. 7. – С. 174-177 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2010_7_40. – Заголовок з екрана.
8. Національний освітній глосарій: вища освіта. – 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад.: В.М. Захарченко та ін.; за ред. В.Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.

9. Насирова Н.Х. Проектирование подготовки студентов гуманитарных факультетов классического университета по информатике : автореф. дис. ... к. п. н. / Н.Х. Насирова. – Казань, 2000. – 17 с.
10. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до формування змісту освіти / О. В. Овчарук // Стратегія реформування освіти України. – К. : К. І. С., 2003. – 295 с.
11. Равен Дж. Компетентность в современном обществе / Дж. Равен. – М. : Когито-Центр, 2002. – 218 с.
12. Татакі О.О. Специфіка підготовки магістрів з документознавства та інформаційної діяльності в ОНПУ в умовах Болонського процесу / О.О. Татакі // Шляхи реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу і тестових форм контролю знань студентів за тематикою «Впровадження компетентнісного навчання : зб. мат. наук.-метод. семінару ОНПУ. – Вип. №6, Одеса, 2012. – С. 105-108.
13. Татур Ю.Г. Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования : материалы ко второму заседанию методологического семинара. Авторская версия / Ю.Г. Татур. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 18 с.
14. Тришина С.В. Информационная компетентность специалиста в системе дополнительного профессионального образования / С.В. Тришина, А.В. Хуторской. – Интернет-журнал «Эйдос». – 2004. – 22 июня [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2004/0622-09.htm>. – Заголовок з екрана.

References

1. Antonchenko, M. A. (2004). Informational culture as an element of human culture. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii № 2. Komp'uterno-orientovani systemy navchannia*. Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova, 1(8), 161-166 [in Ukrainian].
2. Baidenko, V. Y. (2004). Conceptual model of state education standards in competent format (discussed version). *Proceedings of the Second Meeting of Methodical seminar*. Moscow: Yzdatelskyi tsentr problem kachestva podgotovky spetsyalystov. Retrieved from http://www.rc.edu.ru/rc/bologna/works/baidenko_ll_sod.pdf [in Russian].
3. Balovsiak, N. (2004). Informational competence of a specialist. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 5, 21-28 [in Ukrainian].
4. Bepalov, V. P. (2003). Axiological approach of the formation and development of informational-technological competence of state officials. *Informational technologies in education – 2003. Proceedings of The conference*. Retrieved from <http://ito.edu.ru/2003/II-3-2414.html> [in Russian].
5. Law of Ukraine on High Education from 01.07.2014 № 1556-VII (last edition 16.01.2016) Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
6. Morozyuk, I. E. (2005). Informational services of computer Internet. I. E. Morozyuk, O.A. Shpunkovsky, S. V. Kotlik, O. V. Adriyanov. Odesa: Ukrpoligraf [in Ukrainian].
7. Naymchuk, I. A. (2010). Informational-communicative competence of a head of out-school educative institution as a necessary element of professional culture. *Pedagogichnuy duscurs*, 7, 174-177. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2010_7_40 [in Ukrainian].
8. Kremen, V.G. (Eds.). (2014). *National education glossary*. Kyiv: TOV «Vudavnuchui dim «Pleyadu» [in Ukrainian].
9. Nasirova, N.Kh. (2000). Projection of training of students of humanitarian faculties of classical university in Information. Extended abstract of candidate's thesis. Kazan` [in Russian].
10. Ovcharuk, O.V. (2003). Competences as a key of formation of education's contexts. *Strategy of reformation of Ukrainian education*. Kyiv: K. I. C. [in Ukrainian].
11. Raven, J. (2002). Competence in the modern society. J. Raven. Moscow: Kogito-Tcentr [in Russian].
12. Taraki, O.O. (2012). Specifics of training of masters of the document science and informational activities in ONPU in the conditions of Bolon process. The ways of realizations of credit-module system of studying process and test forms of control of the knowledge of students on the topic "Implementation competent studying". *Proceedings of the Scientific and Method of ONPU. (Issue 6)*. (pp. 105-108). Odesa [in Ukrainian].
13. Tarur, Yu. G. (2004). Competent approach in the description of results and projection of standards of high education. Author's version. *Proceedings of the Second meeting of the methodical seminar*. Moscow: Issledovatelsky centr problem kachestva podgotovki specialistov [in Russian].
14. Trishina, S.V. & Hutorsky, A. V. (2004). Informational competence of a specialist in the system additional professional education. *Internet-magazine «Eidos»*, 22 June. Retrieved from <http://www.eidos.ru/journal/2004/0622-09.htm> [in Russian].